

Храм Святої Софії був «ликом» Софії. Про зв'язок Софії з Богоматір'ю свідчить храмове свято – Різдво Богородиці.

В основу сакральної споруди покладено візантійську хрещато-баневу систему. У центрі містилася центральна баня, навколо неї – дванадцять бань. Тринадцять бань (12+1) символізували Ісуса Христа та 12 апостолів, тобто Вселенську церкву. П'ять куполів зверху стали символом священного союзу Христа й Небесної церкви, що позначався числом 5.

Софійський собор дійшов до наших днів із майже незмінним інтер'єром, у якому гармонійно поєднано фрески та мозаїки, датовані часом будівництва храму. У соборі збережено 260 м<sup>2</sup> мозаїки, що нараховує 177 відтінків. У мозаїці виконано найважливіші зображення, які «читають» зверху вниз; їх розміщення відповідає візантійському канону оформлення християнського храму:

- усередині головної бані зображений Христос-Вседержитель (Пантократор), володар світу, глава Церкви Небесної, згідно з каноном, він тримає в лівій руці Євангеліє, а правою – благословляє, навколо Спасителя – чотири архангели;
- у підкупольному барабані – постаті апостолів-євангелістів, учнів Христа;
- над вівтарем – Богоматір, яка символізує Церкву Земну, у вигляді Оранти (з грец. – «Та, що молиться») з піднятими у молитві руками. Оранта в довгій синій сорочці та пурпуровому плащі постає на золотому тлі, що символізує Царство Небесне;
- нижче образу Оранти – багатофігурна композиція «Євхаристія», головне таїнство Церкви – причастя хлібом і вином [2, с. 97].

У храмі збережено 300 м<sup>2</sup> фресок. Розписи ілюструють Святе Письмо, крім біблійних сюжетів є «життя» Святого Георгія й архангела Михаїла. Особливістю є унікальні розписи на світські теми: в центральному нефі зберігся княжий портрет «сім'ї князя Ярослава Мудрого» (за іншою версією – «сім'ї князя Володимира»); на стінах сходових веж собору, що ведуть на княжі хори, зображено сюжети історичних подій (церемонія прийому княгині Ольги в Константинополі у візантійського імператора; розваги при візантійському дворі; укладення династичного шлюбу князя Володимира з візантійською принцесою Анною, яка постає в символах білого лебедя й левиці). На стінах храму збережено багато символічних зображень, що були носіями інформації для посвячених: голуб – символ святого Духа; полювання на ведмедя – символ сватання князя, як давній ритуал з архаїчних часів; грифон, що кігтить дракона, – символ перемоги християнства над язичництвом та ін.

Отже, у знаках і символах християнського храму втілено світогляд середньовічної людини, сам собор розглядають як штучний комунікативний канал, що продукує важливу інформацію для людини в ХХІ ст.

#### Список використаних джерел

1. Гавура О. Соціальні комунікації: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 252 с.
2. Гомотюк О., Білик Н., Калакура О., Юрчак Н. Історія української культури: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 224 с.
3. Попович М. Нарис історії культури України. Київ, 1998. 728 с.
4. Демчук Р. Храм Софії у символічному просторі Русі-України. Київ, 2008. 164 с.



**Добровольська В. В., канд. наук із соц. комун., доцент**  
**Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ**

#### ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та формування цифрового суспільства призвели до того, що все більше і більше інформаційних ресурсів культури та освіти виробляються, розповсюджуються і надаються користувачу в цифровому форматі. Це можуть

бути як матеріали, створені внаслідок оцифрування інформаційних ресурсів на традиційних носіях, так і документи, з самого початку створені в цифровому вигляді.

Головний ризик для об'єктів культурної спадщини, що створюються і розповсюджуються з використанням веб-технологій, пов'язаний із нестабільністю глобальних комп'ютерних мереж. Саме тому в 2003 році була прийнята «Хартія про збереження цифрової спадщини», покликана знайти консенсус світової спільноти щодо необхідності співпраці у цій сфері [1]. Проект Хартії про збереження цифрової спадщини був підготовлений для ЮНЕСКО Європейською комісією з питань збереження і доступу. У цьому документі були визначені деякі значні проблемні ділянки та напрями дій, де перед закладами культури, на які традиційно покладається завдання збору та збереження культурної спадщини, постає досить нагальне питання: які з цих цифрових матеріалів мають бути збережені для майбутніх поколінь і у який спосіб їх необхідно відбирати і зберігати? Стосовно цифрової культурної спадщини Хартія зазначає: «цифрова спадщина за своєю природою не обмежена з погляду часу, географії, культури або форми, необхідно забезпечити збереження і доступність цифрової спадщини всіх регіонів, країн і співтовариств, щоб поступово забезпечити культурне представництво всіх народів, держав, культур і мов».

Завдання, визначені Хартією, сприяли виокремленню нового напрямку досліджень з організації збереження цифрової спадщини (digital preservation): надійне зберігання великих обсягів цифрових даних, забезпечення доступності до них у майбутньому. У межах цього напрямку досліджень були визначені основні проблеми, що виникають на шляху збереження цифрової інформації для майбутніх поколінь:

- старіння носіїв інформації та зчитувальних пристроїв;
- зміна форматів файлів та стандартів метаданих;
- зміна програмних платформ;
- необхідність перенавчання бібліотечних спеціалістів;
- перебудова цифрових колекцій за новими стандартами [3].

Важливі досягнення у царині збереження цифрових ресурсів мають країни Євросоюзу. У 2011 р. Єврокомісія прийняла рекомендації з оцифрування та цифрового збереження. Рекомендації стосуються країн ЄС, закликають сконцентрувати ресурси та посилити діяльність з оцифрування культурних матеріалів для їх представлення у європейській цифровій бібліотеці Європеана (Europeana), а також вдосконалити національні стратегії довготривалого збереження цифрових ресурсів, постійно оновлювати плани їх реалізації, здійснювати взаємний обмін інформацією [4]. Майже у всіх країнах Європейського Союзу почали функціонувати національні агрегатори – портали, які пропонують доступ до національних цифрових інформаційних ресурсів культурної спадщини, яка об'єднує інформаційні джерела бібліотек, музеїв, архівів.

Для розробки стратегій у галузі цифрової інформації та дослідження положень цифрового збереження у 2008 р. IFLA та CDNL (Conference of Directors of National Libraries) – Конференція директорів національних бібліотек створила Альянс цифрових стратегій (IFLA-CDNL Alliance for Digital Strategies, ICADS). Альянс збирає інформацію щодо цифрових стратегій, що розробляються національними бібліотеками.

Багато країн світу сьогодні розробляють і реалізують національні програми збирання та довготривалого збереження цифрових ресурсів. Крім країн Євросоюзу, серед лідерів можна назвати США, Канаду, Австралію, Нову Зеландію, Китай, Японію.

Створено цілу низку міжнародних консорціумів, спрямованих на наукові дослідження, технологічні розробки, а також на спільну діяльність зі збирання і тривалого збереження цифрової інформації. У 2003 р. було засновано Міжнародний консорціум збереження Інтернету (International Internet Preservation Consortium – ІІРС), до якого входять установи із 45 країн світу, що охоплюють національні та університетські бібліотеки, регіональні бібліотеки й архіви, зокрема таких країн, як Австралія, Велика Британія, Канада, Данія, Ісландія, Італія, Норвегія, США, Фінляндія, Франція, Швеція. Головна місія Консорціуму полягає у тому, щоб отримувати, зберігати і робити доступними знання та інформацію з

Інтернету для майбутніх поколінь, сприяючи глобальному обміну й міжнародним відносинам. Для досягнення своєї місії ІПС працює над вирішенням таких завдань: забезпечення довготривалого доступу до Інтернет-контенту з усього світу; розробка та використання спільних інструментів, прийомів і стандартів, що дають змогу створювати міжнародні електронні архіви; заохочення та підтримка національних бібліотек, архівів і дослідницьких організацій для вирішення питань архівування і збереження Інтернет-ресурсів [2].

Необхідно також зазначити, українські проєкти, що здійснюють архівування значних цифрових історико-культурних ресурсів, це, насамперед, електронні бібліотеки «Культура України» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) та «Україніка» (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), сайт Інституту історії України, оцифровані газети «Libraria», «Бібліотека українського мистецтва»; аматорські проєкти «Чтиво» і «Гуртом», які акумулюють та архівують україномовні повнотекстові ресурси, надані приватними особами. Дороговказом для визначення цінності Інтернет-ресурсів для архівування може стати веббібліографія українознавчого сегменту Інтернет-ресурсів, яка здійснюється в межах формування інформаційних джерел е-бібліотеки «Україніка».

Ці проєкти національної спадщини залучають до наукового і культурного обігу національну спадщину у всіх форматах, поліпшують умови фізичного збереження найбільш цінних документальних пам'яток, формують інтегровані загальнодоступні цифрові інформаційні ресурси, поширюють знання про національну спадщину України, створюють передумови для її збереження для майбутніх поколінь.

#### **Список використаних джерел**

1. Charter on the Preservation of Digital Heritage. UNESCO. 2003. URL: [http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL\\_ID=17721&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17721&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) (дата звернення: 11.09.2018).
2. International Internet Preservation Consortium. URL: <http://netpreserve.org/> (дата звернення: 17.10.2019).
3. Moore R. Towards a Theory of Digital Preservation. The International Journal of Digital Curation. 2008. № 3(1). P. 63-75. Doi: <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.42> (дата звернення: 17.10.2018).
4. Recommendation the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation. European Commission. Official journal of the European Union. 2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF> (дата звернення: 23.10.2017).



***Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент  
Національний університет «Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава***

#### **ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ГАЛУЗЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Традиційні дослідження сучасного інформаційного простору спираються на аналіз даних теорії інформації, теорії культури та соціальних наук.

Відомо, що інформація є опосередкованими знаннями про навколишню дійсність, які переносяться на матеріальний носій, і так інформація поширюється далі. Документ, який використовують у різних видах людської діяльності, теж є носієм певної інформації.